

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:

Petru P. Barițiu

Adresa: **Jokai u. 6.**

Pe 1 an (52 nr. de câte 16 pag.) 6 cor.

Pe o jumăt. de an (26 de nr.) 3 cor.

Intemeietorul foi:

Dr. E. Dăianu.

Doi, din familia Parona.

— File din scrierile repozatei Olga D. Poruțiu. —

Aproape de orașul central al Transilvaniei este un sătșor, care zace îmbrățișat de codri seculari și de bradiștea totdeauna verde sub munți mușchioși, pe unde printre plopul înalți și sălciișul lung cu crengi și frunze tremurătoare, în culcușul de năsip și pietri albe, aleargă în jos un părauaș povestitor, pe lângă drumul părăsit a lui Traian. Aci la poalele ruinelor castelului voevozilor Transilvaneni se ascunde vatra strămoșească a unei ramure a familiei Parona.

Pe un deal mic stă casa vechie edificată de un strămoș, pe ale cărei ziduri puternice un altu a ridicat și etaj.

Și e cuprinsă de tradițiuni familiare, ca și de brațele iederei, de crengile spinoase a trandafirului și de aerul plin de parfumul fânului uscat, de brazi, tei, acății și mușchi de munte, multe floricele și ierburi, încât abia-abia se mai vede din ascunzișul lor.

Dacă n'ar conduce la ea o cale lată printre garduri de spini, lângă cari șanțurile sunt pline de buruene și gozuri — nici n'ar gândi omul, că unde-i! Aici a văzut lumina zilei înainte de asta cu vre-o trei secolu primul descendent a lui Paul Parona, unul dintre acei doi gemeni, cari sunt fundatorii familiei.

Tatăl lor, primul Parona, a cărui trecut se perde în necunoștință, e descris ca un bărbat foarte frumos, cu minte, mic diregător de economie într'un dominiu mare — care își creștea gemenii săi fii »de oameni liberi« — preoți.

Rând pe rând ramurile acestei crengi aici au mugurit, și au respirat prima dată din aerul vieții și mulți dintre aceia

aici, în dunga dealului stâncos, dorm somnul etern sub cruci tăiate din brazi totdeauna verzi.

Dar înainte de a se rentoarce în lumea de veci, acei cari au eșit dintre acești păreți seculari în lumea esternă, lup-tătoare, erau oameni cu minte rară a națiunii, oameni cu știință, bărbați distinși ai timpurilor, în cari au trăit și toți erau frumoși, tari, cu suflet adânc nobil, și cu inimă simțitoare.

Aceasta vechie familie română cu creanga sa de dincoace, de cari ne ținem, azi numără abea patru muguri, noi — cei patru frați, Octav, eu, Melanie și Lola, cari de prezent sunt chiar în »codrul de sub cetate« după aluni — afară de mine. Eu în lăuntrul casei, în salonașul mic și tare simplu, stau lângă fereastră și îți scriu aceste șire.

Aproape de mine pe un stelagiu de flori, rezeda, garoafele, heliotropul și o callă târziu înflorită răspândesc parfumul lor, amestecându-se în aerul odăii, în care tremură și echoul strecurat prin ferestrele deschise al cântecelor evlavioase din bisericile din piață.

În jur de mine, pe șeslong, perinuțe, pe cari eu am pictat flori albe, roza, lila, roșii, de grădină, de câmp, flori, multe, multe flori!

Și cum privesc în jur, îmi pare totul vrăjit de o dulce pace și liniște; — nu ca și sufletul, care se sbate în chin și lasă urmele sale neperitoare, ori gândul aripat îngreunat însă cu stropi de amar, care ca fluturul sau vântul mereu are de lucru cine ști pe undel.,.

Apoi de câte ori rentoarce, mă tot încurcă: — »este ceva în viața ta așa interesant să o scrii, iar ce este, numai pentru tine este!...«

Însă vreau să-ți împlinesc dorința și cât pot le adun și descriu, ca să mă vezi, să mă cunoști împreună cu viața mea așa cum sunt — după niște episoade dintr'un trecut de fată, a căror umbră a căzut înainte..

Poate-poate, privind totul cu ochii sutletelor de toate zilele, și după practicismul vieții ce o au mulți oameni de trupă — eu încă sunt vinovată. Privesc viața de pe un drum arareori umblat, de unde o văd mai rea poate — decât cum e, — și de unde iară filozofia, gândirea, sentimentele conducătoare și regulătoare a ființii mele, multora li-se par unilaterale.

Fără n'am avut pe vremuri scut adevărat conducător și desvoltător, și apoi așa am devenit ca și o bucătică de mătăasă cândva scumpă, ce e aruncată în mulțimea sdranțelor, însă pe care totuși se vede, că din asta — s'ar fi putut croi ceva de folos!

Mă pricepi tu? Ori cum — tu ești bărbat!

Doresc să cred, că — da.

Da, da, — pentrucă aş dori să torc de nou firele viselor scamoşate, ca să Țes din ele peteci, să cârlesc încâtva idealul sdrențurat...

Cu 23 de ani înainte de aceasta, ca o bébé de 8 luni, eram deja dusă la sora mamei mele.

La D-sa am primit educațiunea primă, strictă și fără iubirea convenită ființei mele dimpreună cu unica fică a unei familii gentile de magnat maghiar. În anii aceștia ai copilăriei nu am nimic mai înșămnat, decât doar că nu știam nimica românește, fiind familia mamei mele maghiară. Acasă și la mătușa conversam, adecă — eu tăceam și meditam — numai în limbi străine. Îți pot spune sincer, că eu n'am avut copilărie! Lângă bătrâni simțiam o adâncă orfânie sufletească. Deși ei erau buni, eu simțiam prea viu, că nu sunt crescută din sufletul lor. Toată plăcerea pe atunci mi-se concentra în grădinița mea separată, un jurnal de copii și o păsăruică de canar. Grădinița mi-a molit-o o esundație de apă, jurnalul mi-l'a rupt sdranțe sorioara, iar canarul, frumosul meu canar, l'a omorât pisica cea mare a mătușei.

Cum am plâns după ele!

Luând trupșorul canarului recit l'am învălit într'o batistă mică de mătăasă și așezat într'o cutiuță cuptușită cu mușchi și sdranțe din mătăsurile cele mai frumoase, ce ma avut pentru păpuși; — așa gătat l'am lăsat în căscioara de păpuși, apoi după o noapte petrecută în lacrimi, am sărutat penele galbine mătăsoase ale canarului, am acoperit cutia, sicriul l'am dus și l'am săpat în capătul grădinii mele, sub o tufă de iazomie, acolo aveam eu un scăunuș tăiat dintr'un trunchi de lemn, și stam mult acolo, în zile frumoase de vară. Și a venit vremea de m'or dus în pensionul din B... Mi-a plăcut acolo și profesoarele le-am avut dragi, fără cu conșcolărițele mele nu o duceam prea bine! Țin bine aminte un episod de pe acele vremi, pentru ce mult, foarte mult, am suferit atunci și cea ce mult m'a înstrăinat de colege.

Din limba română mi-s'a dat să învăț o poezie, vezi bine neștiind limba, am exprimat cuvintele cam rău, copilele din clasă unisono au început să ridă — afară de una, care după oară a venit la mine: Vei fi așa de bună — zise ea nemțește — să-mi areți greșelile în lucrarea mea din limba maghiară, și eu îți voi ajuta din română. Copila aceasta era fica unei poete, femeie cu suflet nobil și spirit distins, copila

aceasta — mi-a devenit prietenă scumpă și mi-a rămas până în ziua de azi.

Cinci ani am fost departe de casă, apoi m'au adus acasă.

Plângeam — și rugam pe părinți să mă ducă îndărăt la școală, dar nu, — ei nu mi-au ascultat ruga!

M'au reținut acasă și m'au silit în cadrele unei vieți cu chin, nepotrivită de loc cu ființa, cu gândirea și cu inima mea.

Sufletu-mi aproape bolnăvicios de delicat, era plin de dorul lacom al studiilor, al științelor, voiam să știu mult, să mă ridic nu numai prin fineța deosebită a sufletului, nu numai prin sentimente și gândiri gentile, — ci și prin știință, care să devie lustruitorul aceloră.

Mama era an de an bolnavă și eu copilă abea de 14 ani noptam lângă ea, o grijeam cu toată povara casei îngreunată pe umerii mei debili.

Ah, zilele, nopțile acele erau grozave pentru sufletul meu tiner; ramurile deșicate ale gândurilor și sentimentelor, în vi-forul lor crâncen vătămate se îndoiau, că de și se vor vindeca, să rămâie pentru veci cu cruste nespălăcioase ori chiar strâmbе.

Când altele în vârsta mea petreceau copilărește, eu suferiam — cu ochii deschiși văzând viața, în firea ei nemiloasă cu zădărnicia ei mare, cu toate, toate amărăciunile ei, de cari îngrozit mi-se tânguia sufletul, singur — așa de singur! Și am răbdat, fără un cuvânt toinic — însă vai! de câte ori în taină resculată — d'apoi aceasta tot așa o fi, nici odată n'or avea sfârșit flagelaturile, cari sfășie dungi de rană în suflet, inimă și gălmăcesc gândul ca și loviturile torturătoare ale sbiciului din mâna celor mai în putere asupra celor slabi a căror singură vină e, că fără a lor voie sunt... Ah viață și tu luptă de câte ori așezi pe suflete ciața ta surie grozavă, sub care gândurile și sentimentele rătăcite își umblă calea!... și câte ploii de lacrimi storci tu din norii tăi, — lacrimi, ce udă și desvoaltă planta desperării, care de multe ori rodește pesimismul...

Ah, și aceasta durere se adună în picuri de venin încet omoritor, în stropi se răspândește în ființa omului și omoară, prima dată degetul, apoi mâna, brațul. Da! este durere, este durere, care ucide grozav!

...Eu o simțesc!

* * *

»Cine poate întreba de astre, că vreau ele să lucească și de ce lucesc și dimineața de ce potolesc lumina lor?

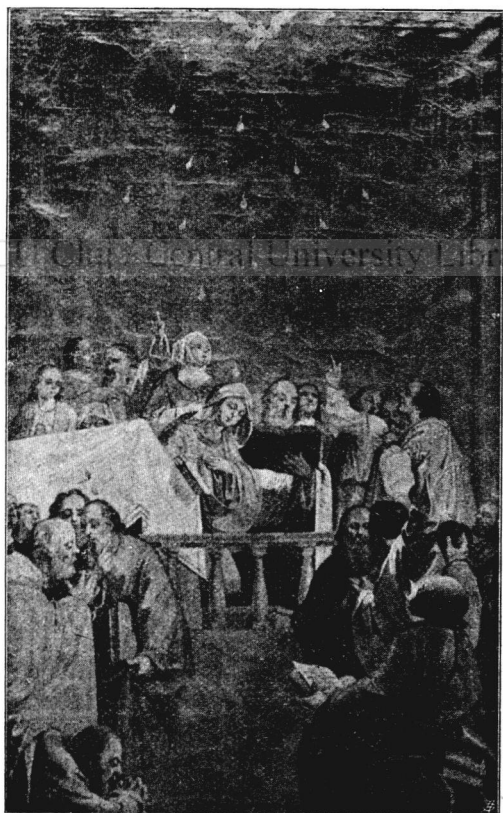
»Cine poate întreba cerul vrea el să-și arunce lacrămile și să le deie vântului, ca acela să le poarte?«

»Cine poate întreba de flori vreau ele să înflorească și să deie altora scumpul lor parfum?«

»Cine poate întreba codrul vrea el să-și arunce frunzele șoptitoare și să le deie pământului ca acela din ele să-și țesă pânza de mort?«

»Cine poate întreba izvorul vrut-a să izvorească și părăuașul dacă vrea el să-și lese a fugi valurile lucitoare — și cine, cine poate governa ideile minții, visurile sufletului și dorul inimei?«...

Olga Dorina Poruțiu.

Pogorirea spiritului sfânt.

(După o pânză din Biserica lui Bob din Cluj).

Cuserele.

— Din scrierile postume ale lui I. P. Reteganul. —

Aşa! A slujit pe unul şi pe altul până a crescut mare, apoi a slujit pe împăratul, a fost prin băţai şi a scăpat acasă sănătos; apoi s'a dus în Țară, a muncit verde, de şi-a făcut vre-o doi bănişori şi şi-a cumpărat un petec de grădină; apoi iară s'a dus în Țară de şi-a făcut bani să-şi clădească casă, în urmă după ce fu şi casa gata, muri, dar numai din chiar senin. L'a durut capul câteva zile şi într'o bună dimineaţă numai auzim clopotele bisericei sunând în zori de zi: tinghi-linghi-linghi! tinghi, linghi, linghi!

Oare cine a murit? Ei, Florea Oanii Marcului! Săracul fecior, ce i-a fost împărţită! Să moară june, după ce scăpase de asupra năcazului, acum, când aveă căsuţa lui, când numai cu muiere îi mai era dator Dumnezeu!

Aşa a fost să se întâmple! El s'a odihnit, săracul, că cu moartea îi dator omul, dar biata mumă sa, ce amarul ei s'a şti face, acum la bătrâneţe, fără sprijin, fără ajutor, fără nimic în lume? Cine să-i care ei lemne şi apă, cine să-i înseme bucate, cine să aibă grijă de ea în slăbia şi neputinţa ei, că Florea-i îi era şi fată şi fecior, Florea-i era toată nădejdea, dar Florea e acum colo sub gliă, nu-i aude vaielele, nu-i vede năcazurile, nu-i poate ajuta cu nimic. Şi plânge lelea Oana, prescurăreasa satului, plânge nemângăiată zi şi noapte, afară şi 'n casă şi în toată ziua sue dealul până 'n cimiter, pe vreme bună ori pe vreme rea şi se culcă pe mormântul odorului ei şi plânge şi se dăoleşte şi numai pe 'nserate merge acasă. Plângând se culcă, plângând se scoală, cu lacrimi îşi spală faţa, nu bea, nu mănâncă; spun vecinii, că nici n'au văzut-o eşind dela casa ei, de când i-a murit feciorul.

»Nu cred să merg în loc bun nici în ceea lume« zice biata lelea Oană fără nădejde, »nu pot merge în loc bun, că prea am supărat şi super pe D-zeu sfântul cu vaetele mele, dar ce să fac? Nu pot să nu plâng, nu pot să nu mă dăolesc, că numai un copil mi-a dat D-zeu, în care aveam toată nădejdea, mi a arătat că-i om de omenie, mi-a arătat că-i copil de treabă, dar numai mi-l'a arătat, cum areţi la prunci ceva, şi apoi mi-l'a luat. Atunci mai bine nu mi-l'ar fi dat, ori de mi-l'a dat şi a avut de gând să mi-l iee, să-l fi făcut rău, să

nu-mi pară rău după el; dar a fost bun, bun ca vremea cea bună, de care nu te mai sature; da, a fost, a fost, dar acum nu mai este«...

*

Oana Marcului rămase de soţul ei, de Marcu, cu un copil ca de un an, cu numele Floarea. Atâta era toată averea, ce-i rămase după bărbat; nici tu casă, nici moşie, nici vite, nici nimic, dar chiar nimic nu-i rămase după el. Că Marcu, fie iertat, om de omenie a fost, om harnic a fost, dar sărac încă a fost, sărac lipit pământului. Dela părinţi nu moştenise nimic, cu Oana nu căpătase nimic, că fetele cu zestre se mărita şi ele după feciori cu zestre. Aşa se legase Marcu cu Oana de lume, amândoi săraci, amândoi dela slujit şi-şi luară dela un creştin o căruţă, în care trăiră săraci, dar fericiţi doi ani de zile. Amândoi lucrau pe la cei bogaţi toată ziua, iar sara trăgeau ca două paseri la cuibul lor, pentru care făceau stăpânului casei 8 zile de sapă şi 4 de seceră.

Dar după doi ani de zile Marcu căzu în aprindere de plămâni şi muri. De atunci lelea Oana nu mai avu nici o bucurie afară de micul Florea, care, vezi bine, nu avea de unde cunoaşte pe tată-so, că acela murise când el era numai de un an. În cămăruţa aceea a trăit cu copilaşul până se făcu mărişor de putea purta băticuţa şi a grijii nişte viţei, ori miei, atunci îl băgă slugă şi din minuta aceea-i era de ajutor.

Din minuta aceea nu numai că nu trebuia să se îngrijească de susţinerea lui, dar avea şi ajutor dela el, că era băiat aşezat şi cruţător; simbria nu şi-o scotea să o risipească pe nimicuri, ci lăsa să o scoată mumă-sa să-şi cumpere cele trebuincioase. Că bine că zice omul, că la o gură singură ce-i mai trebuie? Dar nu-i aşa! La o gură şi de-i numai singură, îi trebuie mâncare şi azi şi mâne şi 'n toată ziua, iar dacă omul n'are nimic, cu greu poate însămna din două mâni toate cele de lipsă. Că pe lângă gură mai este şi trupul, care trebuie îmbrăcat şi încălzit şi-i trebuie un cuib de casă cât de cât, că şi paserile ceriului au cuiburi şi fiarele pădurei au vizunii, dar omul să nu aibă o cociubă de casă cât de cât?

Şi lelea Oana Marcului om era şi este, dar ea n'a avut nici atâta, cât au paserile ceriului şi fiarele pădurei; ea n'a avut cuibul ei, ci şedea în cămăruţa aceea pentru care făcea zile de lucru. Iar acum când fecioru-s'o făcuse casă bună şi largă, când putea şi ea zice: asta-i a noastră, atunci îl luă. D-zeu din lume şi rămase singură ca cucul, însoţită numai de

de jalea și de suspinele ei cele amare. Tot satul a fost la îngropăciune, la toți le era jale de supărarea lelei Oana, toți plângeau de mila ei, pe toți îi auziai zicând: N'a putut muri cela și cela, că-i becnic, beutor, de a murit drag de fecior harnic și de omenie ca ăsta?

Da! ~~trece~~, moartea r u întreabă pe nime bun-e ori rău, bogat ori sărac, harnic ori lenos; înaintea ei toți suntem deopotrivă, vorba cântecului:

De ar fi omul ca o floare,
Când îi vine vremea moare!
De ar fi omul cât un zid,
Ceasul dacă i-a venit
Cu lumea a isprăvit;
De ar fi omul cât un brad,
Ceasul dacă i-a sunat
El cu lumea a gătat.

Așa a fost și cu Florea Oanii Marcului; s'a stâns din lume, de par că n'a mai fost și a rămas lelea Oana cu vaelele și cu suspinele ei, cu lacrămile 'n ochi până la moarte.

Și oare cum de i-a venit lui moartea așa de odată? Ce l'a durut? De ce s'a văitat?

D-zeu singur știe, că oamenii, ca ei, multe zic, multe povestesc, poate c'or mai fi și drepte unele din ele, dar poate că multe din ele sunt și scornituri.

Lelea Oana spune, că într'o Duminecă dimineața s'a gătat Florea se meargă la biserică și când se plece, a zis num'atâta: Vai, mamă, ce mă doare capul! Și lelea Oana să fi zis: Ți-a trece, dragul mamei, mergi numai la biserică, te roagă la Dumnezeu și te bagă la daruri, că ți-a trece. Și a ascultat Florea, a mers la biserică, s'a suit în cor și a cântat cu dascălul și cu celalalt tineret, și s'a rugat la Dumnezeu, dar la daruri nu s'a băgat; i-a fost rușine să se bage el la daruri ca babele. Cu greu a mers apoi dela biserică până acasă și s'a trântit pe pat așa îmbrăcat de sărbători, cum era. Nici nu s'a mai desbrăcat el, că nu s'a putut, fără de cătră seară l'a desbrăcat măsă; nici n'a mai pus piciorul peste prag până l'au scos cei patru cu picioarele înainte, nici la biserică n'a mai mers, nici în cor n'a mai cântat, că a zăcut numai de Duminecă până Miercuri dimineața, când a încetat din viață, iar Vineri l'au dus la groapă.

Atâta știe să spună lelea Oana, mama lui Florea, dar într'un sat de oameni sunt mai mulți, decât o muiere singură

şi ce nu ştie o muiere singură, nu-i modru să nu ştie cineva din sat, că vai mare-i satul!

Hăi, hăi, zice baba Trăsina, descântătoarea cea vestită. Hăi, hăi! Frumos mire are Ileana Todorichii! Ştiam eu că ea n'a rămânea fără mire!

Numai atâta a spus baba Trăsina atunci Miercuri dimineaţa, când a auzit, că-i mort Florea Oanii Marcului, — şi cele câteva muieri, ce o auziră, se şi nădăiră, că încătrău bate baba cu vorba.

Hăi! dar până-n seară şi până-n altă seară, din acestea vorbe ale babei Trăsina, câte se născodiră? Unii ziceau, că Ileana Todorichii a chemat pe Florea la sine, că i-a fost drag şi i-a fost dragă; alţii ziceau, că Ileana Todorichii a fost strigoaie şi vinea la bietul Florea de — acolo din groapă şi-l drăgostea până i-a luat puterile, până i-a săcat măduha din oase şi sângele din inimă; alţii ziceau, că Florea şi-a făcut singur moartea, de părere de rău după Ileana Todorichii. În multe feluri vorbeau oamenii, dar toţi eşiau la un fel: că adecă Ileana Todorichii cu Florea Oanii Marcului, a fost să fie la olaltă, şi dacă nu s'au putut uni'n astă lume, ia unit Dumnezeu pe ceea lume. Şi ceva trebuie să fie adevărat din câte spun oamenii, că fără pic de foc, nu se poate fum! Chiar atât de repede, ca Florea Oanii Marcului, care muri pe la ziua Crucii, chiar atât de repede a murit şi Ileana Todorichii; s'a bolnăvit în ziua de Rusale şi la săptămână a fost în groapă. Doamne, Doamne, şi ce fată mai era şi Ileana Todorichii!... De era Florea Oanii Marcului fruntea feciorilor, Ileana Todorichii era fruntea fetelor, apoi ea mai era şi cu stare.

Nu era ea cea fată mare de statură, nu era nici chiar ruptă din soare de frumoasă, dar era cu şedere şi drăcoasă şi harnică, cât se-i mai cauţi părechia în şapte sate. Ar fi fost o părechie potrivită cu Florea, dar Todorica, mama Ilenii, mai bine i-ar fi sucit grumazii ca la un pui de vrabie, decât ar fi măritat'o după el. Ce, zicea ea, cu Oana Marcului se fiu eu cuscră? Cu sărântoca aia, care, de când e, tot prin cămerile oamenilor a şezut? Care n'a tăiat porc de Crăciun de când e? Care numai la blidul gazdelor s'a săturat de când e? Care... dar mai las'o şi'n trăsnet s'o mânânce! Cu coada satului se fiu eu cuscră? Eu, care am moşia mea, casa mea, carul cu vitele mele? Eu, care sunt fruntea între frunţaşi?! Mai bine ţipe-se într'o apă şi să se înece, decât se meargă după coada feciorilor!

Ba odată Todorica, aflând, că Ileana ei jucase toată ziuliţa în ziua de Rusale cu Florea Oanii Marcului, așa-i trase

seara o drăguță de bătaie, de toată o vineți. Din minuta aceea Ileana n'a mai călcat în joc, dar nici din casă afară. S'a bolnăvit greu, — nu atâta din bătaie, cât de rușine pentru vorbele cele groase, ce le-a scos măsă din gură, când o bătea. Că Ileana era o fată, care se bătea mai tare cu vorba, decât alt om cu băta. Și zăcu biata fată cât zăcu și se topi de pe picioare, și la săptămână adormi somnul de veci.

Înainte de moarte cu câteva ceasuri pofti să vină Florea până la ea. Todorica nu era acasă era dusă la popa să-i plătească o slujbă. Și veni Florea și numai atâta îi zise, iartă, Flore, că mama prea din seamă afară multe a strigat asupra ta; nu fi supărat pe ea, ca-i muiere iute, într'o bobotă multe zice; fă-te ca și când n'ai fi auzit nimic și mă iartă, că pentru mine ți-ai auzit, ce nu s'ar fi căzut să-ți auzi! Eu poate că nu m'oiu mai scula, dar mă iartă și fii bărbat:

Plânge-mă cu sufletul,
Să nu te știe satul;
Plânge-mă cu inima
Să nu te știe lumea!

Și Florea plânse ca un copil îi sărută buzele cele veștede și-i zise numai atâta: »Nu te grăbi tare, că te ajung!«

Atâta au mai vorbit. A treia zi îi fu înmormântarea; feciori holtei o duseră la groapă, Florea-i duse crucea, dar era atât de bărbat, călca atât de mândru și de cucernic, de gândiai că o duce la alt cineva, nu la drăguța lui. Pe dinafară nu se arăta mai de loc supărat; dar numai sufletul și inima lui știa ce suferă; și plângea cu inima să nu-l mai știe lumea; și plângea cu sufletul să nu-l știe tot satul!

Și lelea Todorică mergea în toată ziua și se bocea pe mormântul Ileanii:

Vai de mine ce-am lucrat,
Trebui-mi-ar capul spart!
C'a avut drăguț în sat,
O-a cerut și nu o-am dat
Mai bine o-am îngropat!

Mormântul lui Florea Oanii Marcului e aproape de al Ileanii Todorichii. Oana Marcului plânge pe mormântul lui și Todorica pe mormântul Ileanii. Odată se întâlnesc la morminte, și biata Oana nu se poate răbda să nu zică: Mai bine-i așa lelea Todorică? Ear Todorica, cu ochii plini de lacrimi îi

răspunse: Taci, cuscră, nu-mi face și d-ta ^{murături} imputări că destule imputări îmi face inima și sufletul meu; cuscre a fost să fim, eu am fost rătăcită și îndărăvnică, nu m'am învoit, dar D-zeu e mai puternic decât omul, ni-a încuscrit cum nici n'am gândit!

Hei! dar puțină mângăiere sunt pentru lelea Oana cuvintele de amu ale Todorichii!

I. Pop Reteganul.

Biserica.

— Din conferențele unui preot modern. —

(Urmare).

Sfânta Maică Biserică ni-a păstrat nouă evangelia. Biserica a organizat-o și întemeiat-o Christos întru autoritatea și succesiunea apostolică. Biserica este o adunare («ecclesia») sfântă, condusă de autoritatea apostolică, instruită de înșiși Apostolii și nutrită prin ei cu înseși tainele lui Christos. Aceasta adunare organizată a fost obiectul iubirii lui Christos. Aceasta Biserică El a iubit-o ca pe mireasa sa. Pentru aceasta Biserică a suferit și a pățimit ca ea să fie și mai frumoasă, mai luminoasă, mai strălucitoare. Acestei Biserici i-a dat făgăduința, că va sta în veci, și de aceea tot ce a avut, i-a încredințat ei: învățătura, pomenirea și taina sa; darul și sufletul său; tot ce a avut și-a împărțit cu ea: toată puterea și toată auctoritatea sa și a murit liniștit și s'a înălțat la cer cu mărire, pentru că în locul său a așezat în lume Biserica sa cea nemuritoare și a încredințat-o pe ea, că precum l'a trimis pe El Tatăl, așa să-și trimită și ea Apostolii sei: »mergeți... și învățați, botezați... Cei ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă«.

Astfel Biserica a devenit Cheruvimul Domnului Isus Christos, care străjuește evangelia și misterul său. Acestei Biserici i-a dat el organizație, drepturi și putere. În mâinile ei și-a pus sfintele sale taine; la sinul ei și-a așezat Evangelia; pe buzele ei și-a depus toată învățătura sa mântuitoare, zicându-i: Nu te teme, te voiu apăra ca și lumina ochilor mei. Și toată puterea Satanei nu te va învinge pe tine. Tu ai să fii profetul, dascălul, crescătorul popoarelor mele!

Mai puțin nici nu putea face; voind a se îngriji de evanghelie, trebuia să se îngrijească de un organ, care să o scutească și să o propoveduiască. Trebuia să se îngrijească de sămânța cea bună, ca polomida să nu înăbușească sămânțtura; trebuia să se îngrijească de focul cel sacru, pe care însuși l'a aprins, ca să nu să stingă, fiindcă însuși a zis: ce voiu alta, decât ca să ardă! La toate acestea se cerea o autoritate vie, înzestrată cu haruri dumnezești. Scriptura, litera scripturii, de bună seamă nu era îndestulitoare a plinl aceasta problemă. Pentrucă deși evangelia este spirit și viață, totuși acest spirit este sălășluit în creerii omenești, aceasta viață e pusă în inimi cu simțiri foarte subiective; iar litera e moartă, ea poate fi schimonosită. Litera legii pretutindinea o tocește și o întortochează viața; de aceea în toate țările pe lângă litera legii e lipsă și de autoritatea judecătoare asupra legii. Nu ne putem nici închipui o țară, care să aibă legi, dar să nu aibă autorități. Nici evangelia nu o poate păzi litera scripturii.

Dar poate darul lui D-zeu susține evangelia? Da, într'un sens oare care. De sigur e adevărat, că nimenea nu poate crede, dacă nu-l luminează și nu-l atrage darul de sus. Și Isus zice: nime nu poate veni la mine, dacă Tatăl meu nu îl atrage pe el. Isus este o evanghelie vie; Isus învață; dragostea îi inspiră cuvintele; el grăește mai frumos, mai sigur, mai cuceitor decât litera moartă a evangheliei; dar dacă Tatăl nu atrage cu darul său pe ascultător, credința nu răsare în inima lui. Darul e de lipsă; dar afară de dar e de lipsă și evangelia, nu-i așa? Amândouă sunt de lipsă: darul subiectiv și învățatura obiectivă. Aceasta învățatură obiectivă nu o poate păzi, nu o poate purta, nici înțelegerea individuală, nici complăcerea subiectivă.

Eată ce s'a ales de Evanghelie în afară de biserică! Incepând dela gnostici, sectele spiritualiste, — cari se provocau la darul, la șoaptele, la Spiritul sfânt, care lăcuește în lăuntru lor — rând pe rând dela nazareni, individualiștii irwingieni, metodiștii, anabapțiștii, până la raționaliști, cu Harnack al lor în frunte, ce observăm la toți? Ceea ce ne spune adagiul: *«Hic liber est, in quo quaerit sua dogmata quisque»*.

În aceasta carte își caută și își găsește fiește cine dogmele sale.

Prin urmare inspirația, darul, înțelegerea subiectivă nu e în stare a ne păstra necoruptă și a ne preda neatinsă evangelia.

Cu aceasta stujbă Domnul a investit un alt organ viu și acesta este: *Biserica, [autoritatea dumnezească, care trăiește în mijlocul nostru.*

Da trăește, trăește acum și aici, între noi, și totuși este dumnezească, este a lui Christos. Intocmai ca și când însuși Isus Christos ar trăi între noi. O privire asupra istoriei ne va face să înțelegem în ce consistă biserica, pe care eu pe scurt o caracterizez numai astfel: autoritatea vie a lui Christos între noi și adunarea, sau gruparea acelor, cari se țin de ea.

Ce este biserica universală în timpul lui Christos? Este Christos și acea ceată de credincioși, cari se alipesc de El, cari în El văd pe Mesia lor.

Ce este biserica universală, catolică*) după înălțarea Domnului Christos la cer? Apostolii, cari stau în locul lui Christos și poporul care ține la ei, care în ei vede pe înlocuitorii Domnului, pe califii Fiului lui D-zeu, cari învață cu împuternicirea învățătorului și în numele lui pretind ascultare și supunere.

Ce este biserica catolică în veacul al II.-lea? Bărbații distinși designați de Apostoli și puși în locul lor, așa numiții »bărbații apostolici« și poporul care ținea la ei, care în ei privia pe purtătorii chemării apostolice și în ei cinstia acea auctoritate apostolică, pe fruntea căreia strălucesc cuvintele: »Cel ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă«.

Eată aceasta este biserica catolică: *autoritatea apostolică pururea vie*, comunicată sau moștenită după voia lui Christos, și *ceata comunității credincioase*, care în jurul acestei auctorități, ca și în jurul unei osii, se consolidează și viază.

Un lanț viu, aceasta este biserica, însăși continuitatea neîntreruptă. Organizația vie, aceasta este biserica, idea dumnezească întrupată într'o instituțiune de drept, care este un act, tot așa de supranatural, ca și însuși Christos, ca și răscumpărarea, ca și eucharistia!

Cred în auctoritatea apostolică vie și mă supun ei: eată pe scurt profesiunea creștină catolică!

E răpitoare pentru idea, ori cât îi îngrozește pe fii veacului XX. că există aici, între noi, o autoritate învățătoare, care ne învață adevărurile vieții, nu întru puterea științii, nici a talentului, nici a cvalificației omenești, ci din darul lui Dumnezeu. Învață, cu aceeași auctoritate, cu care învățau Christos și Apostolii săi, cari nu s'au cvalificat întru doctori, la universități, nici în Athena, nici în Tyatira, ci pe ei puterea dumnezească, însuși Dumnezeu, carele se descopere pe sine, i-a promovat, i-a pus dascăli ai popoarelor!

*) În înțelesul său original »catolică« înseamnă: peste tot roto-golul pământului, universală.

Autoritatea apostolică din veacul cel dintâiu, a pus față cu șovinismul Jidovilor și față cu supremația intelectuală a Grecilor darul lui Dumnezeu, înriurirea lui Dumnezeu, și tot asemenea în veacul al XX. în epoca emancipării și a secularizării, vestește, că afară de știință, care e numai opaiț, popoarele mai trăiesc și din un alt adevăr, care e raz soare, și care Dumnezeu ni-l comunică; ea mai vestește, că afară de cultură, care ne învață la bunăvoință, popoarele mai trăiesc și din o astfel de dragoste, pe care Dumnezeu însuși o deșteaptă și o hrănește.

Viața, Domnii mei, totdeauna o dă și o susține Dumnezeu; de dă o floare, de se naște un prunc, acelea sunt toate câte un val, câte o undă a aceluia tainic curent de viață, pe care Creatoriul l'a pornit în lume. Intocmai așa, și în lumea morală, idea, care pune pe om în lumina vieții, și simțământul, care îl leagă pe el de D-zeu și-l liniștește, îl fericește întru el, acelea însuși Dumnezeu le deșteaptă; acestea sunt însă undu-lațiunile lui în lumea spirituală.

Cea ce în natură este curentul vieții, în lumea morală este înriurirea lui Dumnezeu asupra minții și a inimii. În *minte* Dumnezeu se arată ca auctoritate, care se descopere, se revelează pe sine însuși; în *inimă* se vedește ca o simțire dulce, atrăgătoare și liniștitoare. Centrul acestor acte este Isus Christos; în jurul lui se grupează toți, cărora Dumnezeu le luminează sufletul și le încălzește inima; de el se alipesc toți cei ce simțesc, că Dumnezeu conduce lumea și că dacă a dat soare, pe cer, atunci de bună seamă a pus soare, o auctoritate conducătoare și încălzitoare, și pe ceriul lumii spirituale, soare sufletelor... din darul lui Dumnezeu. Soarele nostru este Christos Domnul. El conduce. El ne conduce și acum, pentru că a zis cătră Petru: Simone, fiul lui Iona, iubești-mă mai mult decât toți aceia? Dacă mă iubești, paște mieluşei mei, paște oile mele! Petru, după o concepțiune original orientală, s'a făcut calif, ca după ce profetul a murit, totuși să trăiască în mijlocul nostru profetul, cu toată auctoritatea, puterea, misiunea și binecuvântarea sa.

Nu te uita la om! Ce-ți pasă, ce te interesează fiul lui Iona? Omul trăiește și moare, și vine după el și în locul lui altul. Nu te uita la Petru, el e un pescar; nu te uita la Calixt, el e un libertin; nu te uita la Silvestru, el e un învățat; nici la Leo al X., el e un umanist; la Alexandru al VI., e imoral; Alexandru I. a fost un martir. Nu te uita la toate acestea, ci te întreabă: ce a voit cu acestea Domnul? Ascultă răspunsul:

Tu ești peatră — din darul meu — și pe aceasta stâncă de peatră îmi voi zidi biserica mea și porțile iadului nu o vor învinge pe ea. Peatra aceasta trebuie să stee ca o stâncă, și eu voi grijii ca să nu o răstoarne și să nu o zdrobească nime. Ori cine ți-ar fi urmașii tăi, ori cum i-ar chema, aceasta nu o vor schimba, planul acesta dumnezeesc ei nu-l vor strica, nici ei, nici alții.

Astfel stăm cu principiul auctorității dumnezeiești; în ea este providența dumnezească nu individualitatea omenească. Nu mă uit la individualitatea papei, nici a episcopului, pentru că deși personalitățile mari și sfinte mult pot ajuta, ear oamenii slabi mult pot strica, totuși, în fine, scopul lui D-zeu nu-l pot zădărnici, nici schimba.

Pentru schinteia electrică dela telegraf, și pentru idea ce s'a întraripat cu ea, e de tot indiferent, că pe ce fel de stâlpi e așezat firul telegrafului. Stâlpul poate să putrezească, bureții pot să-l moaie, pe când prin vârful lui tot mai umblă electricitatea și idea divină o slugește și în putreziunea sa. Căci de unde vine divina idee? Din stâlpul telegrafului? El n'are rădăcină, n'are viață; idea a venit asupra lui dintralt loc; poate foarte departe va fi venit, peste multe abisuri și pustiuri. Evangelia, darul, auctoritatea, acestea sunt tot atâtea acte dumnezeiești, idei dumnezeiești; papii și episcopii sunt numai mijlocitorii acestor acte supranaturale.

Domnul Nostru Isus Christos s'a îngrijit, ca spre hrănirea neamurilor să slugească un așezământ, prin care toate veacurile să se împărtășească de infalibila învățătură, de viață dă-tătoare și nemuritoare și de darul, care o rodește pe aceasta.

Deși însă biserica este așezată de Christos, totuși istoria lumii nu trece fără de nici o urmă pe de asupra ei. Nu, ci dimpotrivă istoria lumii își țese gândirile și simțirile sale, își imprimă gusturile și ideile sale în istoria bisericei. O da! În biserică cele dumnezeiești sunt foarte întreșesute cu cele omenești. În privința aceasta biserica se poate zice, că e barca lui Christos, care plutește pe valurile lumii, acuși murdare, acuși clare; valurile o clătină și o frământă; gozul luptelor pământene se lipește și de aceasta barcă; ea se murdărește și se întină; dar înfrângere nu suferă.

Concordatele, politica, legile sfinte și nefsinte, rugurile și incvizițiunile, o urmăresc și-și aruncă umbrele sale asupra ei; nici o mirare; doar și biserica e societate omenească și ori cât auctoritatea ei e divină, dar caracterul vremurilor nu și-l poate șterge de pe frunte. Știința și viața, arta și iurisprudența, înriuesc pe o formă asupra ei. Filosofia ei acuși e

platonice, acuşi aristotelice; uneori stilul gotic, alteori stilul barocco îi convine mai mult decât celelalte. Uneori ştiinţa îi este antipatică, pentrucă atacă, alteori îi este simpatică, pentrucă o ajută. Uneori teologii sunt jalusi faţă cu ştiinţele naturale, alteori ei se însufleţesc pentru lărgirea orizonturilor şi a concepţiunilor despre viaţă. Toate acestea nu ating întru nimic esenţa, principiul; toate acestea nu ajung până la altar!

Tot asemenea a stat biserica şi faţă cu ideile stăpânitoare ale societăţii în cursul vremilor; de acea biserica uneori e democratică, uneori aristocratică; acum e aderentă absolutismului de stat, şi fidel feudală, acum e de o direcţiune mai liberă ori mai liberală.

Sunt atât de creştin, Domnilor, ca peste toate acestea să mă ridic, ca jocul schimbărilor să nu-mi clătine credinţa mea.

Fii credincioşi ai bisericei catacombelor desigur erau aderenţii frăţietăţii radicale; imperiul roman nu învrednicia biserica decât de floarea roşie a martiriului; mai târziu însă Constantin cel Mare şi-a pus purpurul său pe umerii bisericeii; a înălţat şi a introdus la curte pe cea ce suferise atâta. Episcopii curteni ai bisericeii eliberate şi înălţate — în ce priveşte simţemintele lor faţă cu împărăţia, — desigur se deosebiau foarte mult, de episcopi martiri, Papii Fabianus, Cornelius, Linus şi Cletus. — Deasemenea acei abbé de curte ai lui Ludovic al XIV. în dispoziţiile lor politice desigur stau foarte departe misionarii luptători şi răbdători, toate acestea însă, nu schimbă întru nimic misiunea şi autoritatea dumnezească, dela Christos primită, a unei, sfinteii, catoliceii şi apostoliceii bisericeii.

Mulţi ar dori, ca în biserică să nu fie nici un fel de element omenesc, profan; dar să fie cu putinţă așa ceva? Să fie cu putinţă, ca concepţiunea creştină a vieţii, care vrea să se valideze pe toate liniile vieţii, să nu ajungă în nouă şi iar nouă relaţii cu viaţa, care se desvoaltă, cu ştiinţa, care tot înaintează, şi cu societatea, care se tot ridică? Să fie cu putinţă, ca ea să ţină departe dela sine toate înriurile acţiunilor ştiinţei sau ale intereselor de putere politică? Nu ne putem închipui idei fără limpezirez opiniilor; nu ne putem închipui viaţă fără conflicte şi lupte; de acea nici biserica nu o putem scoate de sub influinţa formaţiunilor sociale, a direcţiunilor ştiinţifice sau a ideilor, cari stăpânesc, după vremuri, societatea.

Să fim dreپţi şi aci şi să judecăm şi stările bisericesti întotdeauna din punctul de vedere al epocii, de care e vorbă; pentrucă este o procedură nedreaptă şi nelogică, a aplica consideraţiunile şi gusturile culturai de astăzi la epocile de mult

trecute. Nici pentru incuvişire nu avem de ce ne mânia prea tare; să nu pierdem din vedere, că luptele de atunci în contra ereticilor erau luptele pe moarte, pe viaţă cu elementele subversive ale întregii societăţi creştine, a bisericii întocmai ca şi a statului; a fi sau a nu fi era atunci devisa, pentru întreaga societatea. Azi, fireşte, caracterul luptelor de idei, e cu totul altfel; chiar şi cel ce le poartă radical nu le poate purta cu armele veacului al XIII-lea.

Purcezând astfel câştigăm idei cu mult mai limpezite despre biserică; nu ne mai împedecăm de cele accidentale şi ţinem în vedere curat numai esenţa, care consistă în aceea, că *Biserica este organul lui Christos* şi că chemarea ei este a purta şi propovedul *descoperirea supranaturală a lui D-zeu*. Întru aceasta chemare biserică este scutită şi ajutată de puterea lui D-zeu. La aceasta pe e nu o cvalifică nici ştiinţa, nici cultura, cu atât mai puţin politica sau diplomaţia, ci curat darul lui D-zeu. Invătaţii ei, teologii ei, politicianii ei, pot să facă stângăcii; dar aceasta descoperirea nu atinge. Se schimbă chiar şi vederile teologiei despre univers, despre stele şi forţele naturei; în evul mediu gândiau, că soarele se învârte şi pământul stă; teologii au osândit pe Galilei, deşi nu ca pe un eretic, dar ca pe unul a cărui învăţătură se opune interpretării ce ei o dau sfintei scripturi. Pentru aceea însă biserică acum ca şi atunci, a condus şi conduce bine sufletele la D-zeu; ori stă soarele în loc, ori se învârteşte, noi, în credinţă, în dar, suntem supuşii lui D-zeu şi autoritatea d-zeească, biserică, ne conduce la cer printre ori ce eventualităţi ale învărtirii universului.

De câte prejudiţii ne scăpăm, dacă ţinem seamă de aceste principii şi ce pace senină ni-se sălăşluşeşte în suflet, dacă în biserică elementul cel omenesc nu întunecă pe cel d-zeesc.

Domnii mei! Să cinstim biserică, pentrucă ea este mireasa lui Christos; ea poartă şi continuă opera lui Christos înainte până la sfârşitul veacurilor. Să cinstim Biserica şi să ne încredem în ea. Nu în oamenii, prin cari sustă, ci în darurile cu cari Christos a investit-o drept semn vădit al dragostei sale. Christos o iubeşte cu dragostea unui mire, e sigur deci, că nu o va părăsi. Aceasta dragoste va face ca în ochii nostri să strălucească faţa bisericei şi ca petele evoluţiunei istorice să nu slăbească întru nimic iubirea noastră faţă de ea. Ba chiar istoria să cade să întărească adheşiunea noastră către Biserică, — ori cât de turbure şi violent ar fi cursul istoric — pentrucă acela ne convinge, că fără de biserică opera lui Christos n'ar subsista.

În privința aceasta mă provoc earăși la Augustin Thierry, care la sfârșitul vieții sale pune într'o lumină foarte interesantă alipirea aceasta cătră biserică. Eată cum acest renumit istoriograf își spune rentoarcerea sa credincioasă la sinul bisericii catolice: »Din istoria omenimei am ajuns la cunoștința, că necredința nu poate da nici o esplicare lunei, și că puterea vie, care mișcă și conduce omenimea, este puterea religiunei. Aceasta religiune nu poate fi alta decât creștinismul; ear forma cea veche, după voia lui Christos sau christiană a creștinismului este biserica catolică. Cu puțință ar fi oare să nu recunoaștem, că creștinismul celor dintăiu patru veacuri este creștinismul bisericii catolice?«

Apoi adauge: »Eu sunt cercetător al istoriei; în speculațiuni dogmatice nu mă cufund, dar urmând firul istoriei eu cinstesc Biserica. De raționalism m'am plictisit; întru în sinul Bisericii și mă supun ei.«

Eată, deci, că pe urma istoriei bisericii omul se poate nu numai reculege, ci chiar converti.

Dept acea să ne alipim cu credință de Biserică și să ne lăsăm a fi educați de ea. În Biserică noi suntem pruncii familiei lui Christos, și înriuirile darurilor lui vrem noi să le desfășurăm întru viață plină, puternică, conștientă. Să le desfășurăm deci! Biserica respectă individualitățile; ei nu-i place mecanismul. Spirit voiește ea, nu meșteșugire. În fiecare act bisericesc să ne năzuim a pune spirit. Sfânta liturgie, mărturisirea, cuminecarea, desprinderile evlavioase, toate sunt menite spre a desfășura în noi viața spirituală după sistemul Domnului Christos și întru puterea darului său. Noi voim intensitate lăuntrică, dar nu disprețuim deprinderile, tocmai pentru că știm, că acestea ne câștigă darul reculegerii și întăririi lăuntrice sufletești. Doar deprinderile esterne nu se împotrivesc lucrării intime sufletești; dimpotrivă! Privirea adâncă este ea contrară afecțiunei? Imbrătoșarea ferbinte este ea contrară iubirii? Trebuie oare să ne temem că esteriorul ar nimici interiorul? Nu se întâmplă oare tocmai întors, că presiunea esternă aruncă jar aprins asupra simțirii interne?

Să nu ne scandalizăm, că poporul sărută parii praporilor și icoanele cu cadre cu tot și să tărăie în genunchi în jurul altarelor; să nu ne scandalizăm și să nu-l osândim; el iubește altariul, iubește biserica, de aceea face așa, apropiindu-se astfel mai mult de religiozitatea adevărată, lăuntrică. S. Francisc de Assisi de sigur a fost un creștin mai aprins, mai adânc și mai puternic în lăuntrul sufletului său, decât mulți reformatori de aceia, cari de dragul sublimului credinței uită simțirea și cred

că devin mai lăuntrici dacă despoaie religiunea de tot simbolismul, de toată poesia și chiar cultul dumnezeesc îl lipsesc de liturgie. Putem fi credincioși umiliți ai bisericei, putem cânta cântările ei frumoase, putem posti și peregrina fără nici o teamă că ne-ar scădea prețul lăuntric al religiunii. — Da! Să ne alipim numai de biserică și să zicem și noi, dimpreună cu Thierry: »ne-am plictisit de raționalismul sec și rigid; vrem să fim fii credincioși ai bisericei și vrem să ne dovedim alipirea noastră nu numai printr'o apartinere esteroară, ci și prin o simțire însuflețită și călduroasă.

Așa să ne simțim în Biserică cum am fi în casa lui Dumnezeu; cum am fi la sinul acelei mame, pe care Christos o iubește, și suspinul inimei noastre să fie: *Doamne, bine ne este nouă aici!*

Imperfecțiunile omenești nu ne smintesc și prin vâlul slăbiciunilor pământești noi vedem obrazul cu divine trăsuri al Bisericei. Dacă ni-s'ar părea că Domnul doarme pe corabia bisericei, să nu ne clătinăm în credință. »Ce vă temereți, puțin credincioșilor!« — Așa ne-ar zice, dacă am fi nedumeriți.

Mai mult. Eu zic, că trebuie să socotim de cel mai mare dar al lui Dumnezeu faptul, că ne ținem de Biserică, și trebuie să folosim acest dar spre dezvoltarea vieții noastre sufletești și întărirea credinței noastre în Christos. Să iubim Biserica, măcar cum iubiau Jidovii cei vechi Ierusalimul; să zicem și noi cu psalmistul: *Să mi-se uște mai curând mâna, decât să-mi uit de tine, cetatea lui Dumnezeu.* Să zicem, cum a zis, contele Montalambert despre Papa: *Sfinte Părinte, Ținem la Tine, nu pentru virtutea ta, ci pentru auctoritatea lui D-zeu, pe care o cinstim întru Tine.* Voim, ca pe peatră de mormânt să ni-se scrie: *Să-și uite Dumnezeu de mine, de-mi voi uita eu de tine, Biserică romană!* Puternice, dar credincioase cuvinte! Și fiindcă am pomenit de mormânt, eată și din testamentul lui O'Connel cuvintele ce se potrivesc aici:

»Sufletul meu lui Dumnezeu;

»Trupul meu patriei;

»Inima mea Romei.«

Va să zică: Am o patrie, care mă hrănește și mă scutește; aici trebuie să trăiesc și să mor: Dar inima mea are porniri ce râvnesc nemurirea și sufletul meu e o pasere călătoare, care are aripi sburătoare, spre a ajunge peste oceanul vremelniceii în patria eternă. Pentrucă ea aici își are cuibul, nu-i tăiați aripile; pentrucă ei îi place aici, iubește și cântă aici, nu o faceți să creadă că n'are și altă patrie. Când vine

iarna, și brușul de lut îngheață, și când crivețul de mează noapte îi împrăștie cuibul: sufletul pleacă, pentru că trebuie să meargă; îl chiamă o altă iubire, însăși iubirea cea veșnică. Iubirea aceasta veșnică nu stinge dragostea pământească, ci o nobilitează, o face capabilă de simțiri mai delicate pentru familie, patrie și biserică.

Crestături.

— **Deschiderea Reichsrathului** din Viena a fost de astădată un eveniment, care s'a remarcat nu numai în toată lumea, ci chiar și dincoace de *Leitha*. Până acum nu se prea ținea samă aici de ceea ce se petrecea acolo. Acum că s'a deschis parlamentul poporului, și că s'au întrunit adevărații reprezentanți aleși pe baza votului universal, s'a observat și în Ungaria, că și în Viena e ceva de observat. Deputații poporului s'au dovedit reprezentanții popoarelor; că în 8 limbi deosebite s'a făcut depunerea jurământului, cetit înainte de 8 notari, reprezentând fiecare pe unul din cele 8 neamuri ale împărăției. Totul a decurs solemn și în perfectă ordine. Socialiștii au fost respectuoși și respectați, și fiecare deputat și-a auzit în limba micii sale jurământul, pe care l'a făcut patriei sale și Tronului. Ca la sărbătoarea acea a dumnezeescului parlament apostolic, care s'a deschis, atunci, de mult, în Ierusalim, când fiecare neam și-a auzit în limba micii sale măririle lui Dumnezeu. Șovinismul jidovesc atunci s'a înfrânt de tot; mândria de »popor ales« atunci s'a sfârșit; superioritatea limbei grecești atunci s'a umilit, ca să tolereze alătura toate limbile barbare dela Răsărit, și pe cea a »nemernicilor Romani« dela Apus. Atunci s'a proclamat adevărata egală îndreptărire a limbilor și adevărată frăție a popoarelor înaintea lui *D-zeu* și a lumii.

La frumoasa manifestație a reprezentanților s'a adaus apoi o deosebită probă a îngrijirii părințești din partea Maiestății Sale, a iubilarului Monarch. Mesajul de tron, cu care a deschis Maiestatea Sa Reichsrathul a eșit de astădată din cadrele reci obicinuite. Au resunat prin el accente calde, cari păreau o improvisație a momentului, o inspirație senină și dulce a Părintelui, care vrea să-și ferească pe toți membrii familiei și vrea să le lase o moștenire din cele mai prețioase: *pacea*, întemeiată pe dragoste frățească și respect reciproc. A și zis într'un loc Maiestatea Sa, că după ce a condus două generații a popoarelor sale dorește să le lasă ca moștenire respectul proprietății naționale a fiește căruia, și și-a exprimat nădejdea, că aceasta se va și întâmpla prin conlucrarea tuturor.

Ori ce suflet pătruns de doctrina blândului *Christos*, care a arătat de mult temeliile fericirii neamurilor, nu poate de cât să dorească și să lucre spre a se realiza aceasta dreaptă dorință. *D-zeu*, care a sfințit limbile deosebite, și prin ele a legitimat deosebirile naționale, facă prin darul său, ce lucrează tainic în inimile oamenilor, ca aceasta nouă epocă a frățietății, a cinstei și a iubirii frățești, să se înceapă spre fericirea tuturor popoarelor și spre mărirea sfânt numelui său!

— **D-l Iorga** earăși desaproabă. De când s'a pornit — așa cum s'a pornit — activismul la noi d-l Iorga pe rând a tot desaprobat și

aprobat acest curent. Mai pe urmă a osândit chiar și pe cei ce la noi n'au aprobat procedura lui Vajda, când cu versurile insultătoare rostite cu gura jumătate. Și fiindcă i-s'a răspuns cum se cade se atinse chiar de de conștiința oamenilor. I-s'a arătat în nrul nostru din urmă, că Dsa e cam lax în chestii de conștiință, și asta cu citate din scrisese sale. În numărul din urmă al »Neamului Românesc« ne acuză, pe nedreptul, că am fi schimbând înțelesul acelor rânduri scrise de Dsa sub titlul *Răscoale țărănești*. D. Iorga poate constata că n'am schimbat absolut nimic, ci am reproduș literă un pasaj din articolul D-Sale cu »conștiința«, fără să adaugem din partea noastră absolut nimic, și fără să lăsăm afară decât un cuvânt irelevant pentru tendința articolului, fiindcă nu voiam — și nu voim nici când — să ne amestecăm în treburile partidelor din România. Dacă voiește d-l Iorga noi vom reproduce întreg articolul cu pricina, ca să poată vedea oricine, că ne-a făcut de nou nedreptate spunând că am fi schimbat înțelesul scriselor D-sale.

Dar, în fine, vorba e că d-l Iorga e ară desaproabă. Eată ce scrie în nrul din urmă (II. 9) »Neamului Rom.:

»La sfârșit o observație. De mult încă, dela cel dintâiu avânt luat de activism, am prevăzut că lucrurile vor ajunge aici. Cu temperamentul ei, rasa dominantă în Ungaria nu poate suferi tăgăduirea egemoniei sale, cererile de îndreptărire culturală și politică a celorlalte neamuri. A le vorbi deslușit în față înșamnă a ții face dușmani, dușmani personali și a căsuna scene ca acestea. Prevedeam o aruncare pe ferestrele gotice ale parlamentului pentru cel dintâiu îndrăsneț ce s'ar ridica; el a fost scos pe ușe, împreună cu tovarășii săi. E foarte urât foarte sălbatec, dar firesc. O stângăcie a fost deajuns pentru a da un pretext

conspirației silnicilor. (Și totuși d. I. ne cerea să ne solidarizăm cu »stângăcia« acea pe care noi o socotim cu mult mai mult, decât stângăcie. »Răvaşul.«)

Nu sunt dintre aceia, farisei sau nepricepuți, cari tot cântă, că Românii din deosebitele ținuturi nu sunt în drept a-și da sfaturi. Cred, că lucrurile ar fi mers *altfel*, dacă, după buna pregătire a poporului românesc prin alegeri, în cari s'au căpătat biruinți, s'ar fi urmat *altă tactică politică*. În loc de a privi la camera și a uita pe alegători, în loc de a face propuneri menite să cadă, a încerca *dibăcii osândite* să încurce, a ținea frumoase cuvântări, sortite să fie întrerupte și huiduite, s'ar fi căzut să se vorbească neconținut țărănimii alegătoare, să se dea o desăvârșită **organizare** acesteia, (da, da! Organizare! Răv.) să se îndemne cu hărnicie gospodăria și cartea națională. Iar în cameră clubul să fi afirmat în câteva cuvinte, prin reprezentantul ei, vre-un bătrân **foarte cumpătat**, (D. Vajda nu? — »Răvaşul«) punctul său de vedere, ca o vecinică protestare în numele a 3.000.000 de locuitori, a peste 1.000.000 de cetățeni ai Statului.

Ar fi fost mai puțin strălucitor, mai puțin *romantic* (?) ar fi dat mai puține coloane de politică budapestană ziarelor, cari trebuie să fie înainte de toate în serviciul economiei și *culturii naționale*, însă ar fi fost, de sigur, mai *trainic*, mai *sigur*, mai *temeinic*.

N. Iorga.

— Foarte bine! Dar prevedem că în curând d. Iorga earăși va aduce osanale acelora, cari nu-i primesc sfaturile, și ne va osândi, cu nedreptate, pe noi, cari nu le vom aproba »stângăciile« și siliți fiind li-o vom chiar spune.

— **Tribuna** ține la minciuna repețită, ce prinde dacă și e iscodită și desmintită, chiar de ea înșiși. Și o repețește mereu. Că episcopii »bisericeii surorii« — așa ni-se zice nouă uniților când vrea să ne

frigă cu dragostea — nu s'ar fi adresat nici decum la Tron în cauza proiectului mult trimbiţat a lui Apponyi, care acum e lege sancţionată şi obligatoare. Neadevărul acesta »Tribuna« l'a mai tipărit de vr'o câteva ori fără nici o sfială; trasă la răspundere ea a spus că nici vorbă, doar ea ştie bine, că a luat însaşi notă despre adresa Episcopatului greco-catolic, dar că ar fi exprimat numai o dorinţă, dorinţa de a-i fi văzut pe toţi Arhiepiscopii români alături, înaintea Majestăţii Sale cu un nou *Supplex Libellus*. Dorinţe, dacă e vorbă, cine nu are? Noi de când dorim, ca ziarele noastre să slugească numai adevărului şi să fie cuviincioase, dar dela dorinţă până la fapta dorită e o lume întreagă. Altceva e fapta, altceva e dorinţa, şi aci greşeşte »Tribuna«, că întrebată de fapte, ea spune dorinţe, şi apoi ear făptueşte neadevăruri faptice. Astfelul în nrii săi din urmă în articolul »*Consummatum est*«, ear susţine, fără sfială şi neted, neadevărul desmintit odată şi de ea, zicând:

»Episcopatul gr.-cat. n'a trimis nici un fel de adresă.« Şi după ce constată, că întreagă lupta pentru şcoale a eşit rău — şi cu toate că fşi pune întrebarea: *pentruce?* nu răspunde cum se cade, — ea lasă prin alusiune, ca vina să cadă pe »biserica suroră.«

»Cine nu înţelege însă — zice ea — că văzându-se *singuri* în luptă *Românii ortodoxi* (!!) n'au mai stăruit până în capăt cu energia, pe care ar fi avut'o dacă s'ar fi văzut alături de biserica suroră

»unită« (»Trib.« nr. 125 din 19 Iunie.)

Să ni-se ierte a spune că asta e pură răutate. Abstragem dela înţelepciunea politică de a împărţi pe Români în »ortodoxi« şi neortodoxi, împărţire după care se ascunde o lume de idei de întunecată păcătoşenie, şi constatăm faptul, că Tribuna ţine morţiş a acredita în public neadevăruri. Se ştie doar că episcopii români gr.-cat. au fost cei dintâi cari s'au adresat în cauză de a dreptul la Majestatea Sa.

Am fost şi noi, şi suntem pentru idea înălţătoare, de conlucrări solidară a celor două biserici, a celor două corpuri de arhiepiscopii români. Dar înţelegem că un astfel de fapt nu poate răsări din împrejurări şi stări, ca cele de azi, a căror atmosferă e mai mult destructivă, decât ziditoare. De aceea nu înţelegem rostul continuelor recriminaţiuni »post festa,« cari nu mai pot decât să corumpă şi să disolve şi ele ca atâtea altele, ce se fac azi la noi. Nu înţelegem deci nici pe d. I. Slavici, omul chibzuit, că inzistă şi *D*-sa pe aceeaşi coardă a »Tribunei,« pe care altfel, vrând nevrând, o ar cu aceasta constatare, foarte la timp venită:

»Accentuarea unei desbinări — zice Slavici cu alusie la cea profesională, pe care »Trib.« neconţine o accentuează, cu vreme şi fără vreme — în viaţa culturală a Românilor e un *neadevăr*, ear neadevărul e stricăcios în cele din urmă pentru cei ce au păcatul de a-l fi grăit. La timp şi la loc — mai ales la loc — cuvintele acestea în »Tribuna«!

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torontiu).

Speranţa.

Speranţa... o cât de dulce-i, când e întemeiată pe cunoştinţa lui D-zeu!

Momente culturale.

— Satele și Emigrările. —

Am cetit în aceste zile niște versuri despre »Clopote«. O revistă a publicat-o și a analizat-o și doar au publicat-o apoi și alte ziare. Destul că »Clopotele« d-lui Minulescu — așa îl chiamă pe noul lucefăr răsărit în orizontul poeziei române — a făcut mult sgomot, dar mie nu mi-a făcut impresia unei poezii. Imi place totuși începutul, original în felul său:

Sună clopotele...
 Sună clopotele 'n depărtare...
 Clopotele, clopotele!...

Poeții nostri cu grijile și îngrijorările ce le au toți, griji înrușite de flacări și înădușite de fumul pustiirii, ar trebui să scrie poezii, rapsodii cu refrenul:

Satele, satele noastre!

»Satele, satele noastre!« Acesta ar trebui să fie refrenul tuturor îngrijorărilor noastre. Satele ar trebui să fie inspirația poezilor, tema scriitorilor și grigea neconținută a conducătorilor de tot felul, naturali, aleși, chemați, puși sau impuși, sau ori-cum ar fi! Satele sunt leagănul vieții noastre, satele sunt terenul nostru, satele ar trebui să fie nădejdea noastră.

S'ar putea scrie nespuse de mult pe acest refren: Satele, satele noastre! De aceea am îndemnat pe învățători la scrierea monografiilor; de aceea lăudăm pe cei ce îi încuragează; de aceea vom reproduce și concursul pentru monografia a harnicei reuniuni agricole din Sibiu, spre a se vedea de nou cum ar trebui, ca dascălii poporului să descrie stăpânirile poporului: satele noastre.

*

Satele, satele noastre. De s'ar scrie monografiile tuturor satelor, abia atunci am ști ce suntem și cum stăm; ca număr, ca avere, ca cultură, ca nădejde. »Sate și preoți« a zis Iorga Ardealului; sate și biserici ne-a fost rostul în trecutul mai apropiat; sate și chineziat, sate și ducate ne-a fost rostul vechiu-vechiu, de cari nici istoriografi nostri pe azi nu prea vorbesc.

Dar ce vom fi pe viitor?

Ce vom fi în urma noiei legi, în urma noilor porniri, — stând în fața lor nepregătiți, neorganizați, ba mai destrămați, ca ori când?

Ce vom fi sub pacostea, ce stăpânește pe de asupra tuturor acestor griji: emigrările în America, care ca o umbră trece peste satele noastre, peste câmpiile și ogoarele lor.

În umbra aceasta, de miserii, de materialism, de părăsire și poftă de câștig, satele se despoporează de bărbați, de flăcăi, de plugari harnici și tari. Și se pornesc vapoarele americane încărcate de podoaba satelor, de forța muncitoare a ogoarelor și în urma lor pe satele noastre rămân jalele...

Cine a scornit jalele?

»Misler« cu vapoarele.

Dar vaporu nu-i de vină,

Că și pe el focul mână.

Chestiunea emigrărilor preocupă acum mult cercurile politice din țară. Pe ai noștri nu-i prea preocupă. O singură pildă vie de interes sincer, faptic, pentru aceasta mare chestiune am văzut la un ilustru arhieru român. Sfînția Sa, a călătorit la Fiume, s'a imbarcat pe un vapor de al soc. »Cunard« spre a călători cu emigranții. Erau două mii de călători, mai ales bărbați. Doria să-i vadă pe Români, să le vorbească, să-i ispitească, să-i studieze. Era greu. Toți erau la fel îmbrăcați »pentru America«. Toți erau una, în spinarea uriașului, care plutia pe valurile mării. Dar dragostea e invențioasă. Apostolicul părinte trecând prin mulțime a început să salute: *Christos a înviat!* Și s'au găsit Români și s'au ales, răspunzând: *Adevărat a înviat.* Erau 200—300 de Români. Ce a urmat e înduieșător din cal eafară. Cine se interesează, cetească foițele din nr.ii 20—23 ai »Unirei« din Blaj, sub titlul »*Între Emigranți.*«

*

Care sunt cauzele emigrării? La aceasta întrebare, care de sigur trebuie să ne mai preocupe ilustrul autorul S. Sa Episcopul Dr. Vas. Hossu, răspunde reducându-le la 5 puncte, astfel:

1. Partea cea mai mare, pot să zic trei din patru părți, se duc la America în speranța sigură a unui câștig mai bun, prin urmare a unui traiu mai tignit. Toți pleacă cu gândul de a-și agonisi o stare mai bună, o sumă oare care, ca astfel la zile de bătrânețe să aibă cu ce să se susțină.

Este oare întemeiată speranţa aceasta a emigranţilor şi oare aici acasă nu s'ar putea realiza aceleaşi speranţe, aceleaşi nizuinţe?

Să judecăm obiectiv. În America cel mai amărât muncitor, care n'a învăţat nici o meserie, câştigă pe zi — vorbesc anume tot în sume mai mici — un dolar, adică cinci coroane. Dar altul câştigă 2—3 dolari, unii ajung chiar şi până la 4—5 dolari, ceea ce face 10—12 floreni pe zi. Asemenea câştig la noi nu se pomeneşte. Nu e vorba, în timpul din urmă şi la noi s'a scumpit lucrul şi uneori poate poate câştiga un bărbat harnic şi 3, 4 şi chiar 5 floreni. Dar năcazul e, că preţurile aceste sunt exiraordinare. Zile de aceste de lucru, plătite bine, poate avea un lucrător 20—20 la an. În cealaltă parte a anului variază preţurile între o coroană şi 2 până trei. Din contră în America lucrătorul bun poate căpăta lucru anul întreg şi preţul lucrului e tot aceeaşi. Apoi să nu se zică, cumcă în America, dacă sunt mai bine plătiţi lucrătorii, apoi şi spese au mai mari. Asta nu e adevărat. Articlii de mâncare, chiriile de case şi altele asemenea, ţinătoare de traiul zilnic, cu nimic nu sunt mai scumpe decât la noi, ba dacă privim preţurile de azi dela noi, apoi se poaie zice, că acolo sunt mai eftine. Şi nu e de a se uita, că oamenii noştri şi acolo se mulţumesc cu mai puţin şi ştiu răbda. Ei fac o tovărăşie, îşi iau o fierbătoare originară de aici dela noi, care pregăteşte mâncările după gustul şi obiceiul lor, şi reuşesc astfel a economiza sumă foarte în-sămnaate, pe lângă aceea, că trăesc relativ mai bine ca acasă, deoarece acolo mâncarea de carne nu le prea lipseşte, că fără de aceea nici nu pot fi, având lucru foarte greu, mai ales în fabrici.

Să nu se zică aceea, că în America lucrul e cu mult mai greu şi că dacă oamenii aici acasă ar lucra ca în America şi aici ur putea câştiga tot aşa. Durere nu e aşa. Cum am spus, aici la noi zilele de lucru, în cari pot câştiga binişor, sunt puţine şi variabile, nesigure; — pe când dincolo lucrătorul bun nu rămâne fără lucru. Fabrici avem puţine, cari încă în maioritatea lor nu pot trăi fără subvenţie dela stat. Drept aceea ar trebui să vină o străformare a întregii vieţi economice dela coi, ca motivul emigrării să înceteze.

Aşa dară motivul principal al emigrării e un motiv real, în faţa căruia încetează ori be argumentare. Dacă n'ar fi real acest motiv, s'ar putea oare esplica faptul, că sute de mii îşi părăsesc vatra părintească şi fără şovăire trec oceanul, lăsând aici tot ce le este drag. Cum l'am văzut pe tinărul N. S. din

Daia, am cunoscut îndată, că e fără de avere. L'am întrebat: »De unde ai căpătat banii de drum?« Mi-a răspuns: »I-am împrumutat dela banca Domnului Zevedeiu« (Zevedeiu Murăşan). Va să zică ia bani împrumutaţi şi cu aceia merge la America. Putem presupune, că ar face-o, dacă nu l'ar nutri speranţa unui câştig, din care nu numai să răsplătească datoria, dar să poată pune la o parte pe zile negre el însuşi?

(2.) Un alt motiv, care pe mulţi îi duce la America este, ce aici acasă s'au îndatorat, şi nu-şi pot scăpa averea ce o au decât mergând acolo, unde li-se îmbie modru de a se susţinea şi de aşi pune la o parte din câştig, ca să scape de datorii. Pildă foarte instructivă în privinţa aceasta e cazul unui emigrant român din comuna E... din comitatul Torontal, cu numele Ioan St... Acesta are zece jugere de pământ, casă, grădină, toate superedificatele. Şi-a dat toate în arândă cu 350 floreni la an, şi se duce în America. L'am întrebat mirat, ce i-a plesnit în minte să meargă în America? Şi cine va mai rămânea acasă, dacă oamenii au avere de 7—8000 florei, iau lumea în cap?

Iată ce mi-a răspuns: Apoi, vezi Domnule, trebuie să mă duc, pentrucă mi-s dator la Sparrkassa şi aici nu pot scoate atâta din averea mea, ca să pot plăti regulat cametele şi ratele. Că vezi în dare şi pentru regulare de apă trebuie să plătesc 80 bănci (floreni) la an. Apoi vine rata la Sparrkassa şi n'am din ce face bani, că ne aflăm înainte de secere, când n'ai din ce face bani. Atunci Sparrkassa mă dă pe mâna fişcalilor şi apoi îi gata: bun e D-zeu dacă cheltuiala se ajungă cu 80 bănci, Aşa am socotit: Dau toate în arândă şi capăt 350 floreni la an. Din banii aceştia 80 floreni merg în dare. arunc, taxă de apă şi altele, iai 270 bănci merg la Sparrkassa, Aşa cred, că în 3—4 ani scap de datorie, până atunci trăesc în America, unde nu mă cunoaşte nime şi dacă ajută D-zeu poate să mă întorc de acolo şi cu bani.

I-am reflectat: Bine, dar, dar asta, ca să-ţi dai averea în atândă şi să mergi la lucru, o puteai face şi aici acasă şi nu era lipsă ca să-ţi părăseşti ţara.

Ce vezi Domnule — mi-a răspuns omul m'am gândit eu şi la asta. Dar mai întâi, vezi, îmi era iuşine, că aici toţi mă cunosc, ştiu că am avere, dar nu ştiu că mi-s îndatorat. Apoi am întrebat la grofu Harnoncourt şi la grofu Cskonics şi iată ce plată aşi fi căpătat: 50 florinţi în bani, 12 măji de grâu, un lanţ de cucuruz arat şi sămănat de spăhie (cute), 40 kile de slănină şi 20 kile oe sare. Apoi cum să ţin din dlata asta

muierea și patru copii? că nu-mi vine pe zi nici o coroană, dacă toate le socot în bani. Apoi cu atâta pot trăi șeasă înși?

Ce mai era să răspund?

Dar nu mai puțin interesantă a fost convorbirea, ce am avut-o cu un slovac din comitatul Zemplén. Acesta mi-a povestit, că acum a treia oară merge la America. Prima dată a stat trei ani și cu banii cruțați a plătit datoriile părinților săi. A doua oară a stat iar trei ani și cu banii cruțați și-a cum-părat ceva dământ și o căsuță cu suma de 1500 floreni. Acum merge să-și facă rând de bani, ca întorcând să-și poată în-zestra moșia cu vite și cu recvizitele economice trebuincioase și apoi — zicea nu se mai duce de acasă.

Am întâlnit și pe alții, cari acum mergeau a doua, treia oară la America și cari asemenea vorbeau multumiți de stările de acolo.

3. Alt și principal motiv al emigrăeii este a se căuta în cei emigrați deja, cari cu epistolele, dar mai ales cu banii ce-i trimit la cei de acasă, chiamă și îndeamnă pe rudele și cunoscuții, să urmeze și ei pilda lor. Aproape fiește care din câți am întrebât mi-a spus: Nă duc la fratele, cumnatul, vărul, prietenul, cunoscutul cutare, care mi-a scris și îmi câștigă loc.

Motivul acesta nu se poate contrabalansa. Aici nici un arguument nu prinde. Poți vorbi o zi și o noapte. Răspunsul e tot acela: Mi-a scris cutare și cutare și îmi câștigă loc.

4. Mai departe cauză a emigrării sunt și agitațiunile socialistilor. Dar pe cum m'am convins, cauza aceasta e cea din urmă, Daaă nu ar avea bază reală celelalte motive, atunci ar putea ei vorbi cât le place. Nu s'ar lua niue după vorbele lor.

Din toți emigranții cu câți am vorbit, unul singur a început a-mi cetera frazele obicinuite ale socialistilor. Vor fi fost ei de sigur și alții dar eu am dat numai de unul, și el din comitatul Torontalului și încă — român. Acesta îmi spunea, au emfază mare, că el de aceea merge în America, fiindcă acolo se plătește și lucrul de noapte, pe când aici la noi nu se plătește, ci numai lucrul de zi. Așa — spunea el — dacă cineva e servitor, stăpânul îi plătește numai lucrul îndeplinit cu vitele pe câmp, dar lucrul de acasă, când hrănește și curăță vitele și grijește de ele și noaptea, lucrul acesta nu i-se plătește. În America omul lucră 8—10 ceasuri în zi, apoi este liber, și dacă lucră și noaptea i-se plătește deosebit.

Am arătat omului meu, că nu se poate pune într'o categorie un servitor angajat pe un an întreg cu un ziler, și mai ales nu se poate asemăna un servitor aplicat în economia de câmp cu un lucrător de fabrică. În economia de câmp sunt a se socoti sărbătorile și duminicile, apoi zilele cu ploaie și ger, tot atâtea zile, când lucrul servitoriului se reduce la nimic. Apoi viața unui servitor de economie de câmp e din cele mai sănătoase. Viața muncitorilor de fabrică din contra e o viață grea, și în cele mai multe cazuri e primejduită chiar.

Aceste observații n'au prea avut norocul, să mulțumească pe omul meu. El bietul era sărutat de idei socialiste. L'am și lăsat deci în știrea Domnului.

5. La agitațiunile socialiste trebuie adăus sa un alt motiv al emigrării și reclamele firmelor de emigrare, cari din transportul de emigranți fac un câștig foarte însemnat.

Aceste 5 puncte sunt rezultatul unui studiu serios, făcut pe baza mărturisirilor celor mai competenți, între ei înșiși, între emigranți. E vorba acum de a căuta mijloacele de vindecare a răului, care năpăstuește statele noastre. Ilustrul archiereu ne îndreaptă deci atențiunea la o mare problemă socială — economică, pe care o răsunăm în refrenul nostru:

Satele, satele noastre!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA.

— Adunarea generală a »Asociațiunei« se va ținea în Bistriță, la 8/21 Septembrie.

— D-l *Petru Hetcou*, teol. abs. și cand. de prof. pentru gimnasiul din Beiuș, fiul preotului gr.-cat. din Vedres-Ábrány, și surcel al familiei Bravcovene, a fost promovat la gradul de Doctor în filozofie, la universitatea din Cluj. D-l Hetco a fost promovat pe urma tesei sale din literatură germană, tratând drama lui Goethe: »Egmont« și pe urma rigurosului făcut cu laudă. Gimnaziul din Beiuș câștigă în noul profesor o putere mult promițătoare.

— A încetat din viață: *Alesandru Welle*, colonel de honvezi în penziune, fratele protopopului gr.-cat. din Dej, unde a și fost înmormântat în 12 Iunie n. Răposatul era cunoscut și în societatea noastră din Cluj, unde a petrecut prin anii 1902/3.

— Esamele la şcoala comercială română din Braşov s'au început în 13 Iunie, cu examenul de maturitate şi vor ţinea până în 25 Iunie v.

— *Mihail Mihăilaş*, căpitan c. şi r. în pensiune, director în pensiune al institutului de credit şi economii »Bistriţana«, a murit în mod repentin în 13 Iunie în vârstă de 61 ani. Decedatul ca ofiţer în branşa contabilităţii şi-a câştigat încredere-autorităţilor superioare şi merite deosebite în serviciul îndeplinit, cari merite i-s'au recunoscut din partea Maj. Sale, dându-i medalia de război şi distincţia de serviciu. Trecând la pensie a fost chemat în fruntea institutului de credit şi economii »Bistriţana«, pe care l'a condus 10 ani cu conştiinţiositate şi pricepere în calitate de director esecutiv, ajungând sub conducerea sa acea soliditate frumoasă, de care se bucură acest institut. A făcut şi un frumos legat pentru biserica gr.-cat. din Şieuş.

— »Reuniunea sodalilor români« din Sibiu invită la convingerea socială împreună cu cântări şi joc, ce se va aranja Duminecă, la 23 Iunie st. n. 1907 în »Unicum«. Corurile se dirigează de d-l Candid Popa, învăţător la şcoala de aplicaţie de pe lângă seminarul »Andreian«. O parte a venitului curat este destinat pentru fondul »Masa învăţăcelor meseriaşi«. Inceputul la 8 oare sara. Preţul de intrare: De persoană 1 Cor. Suprasolviri benevole se primesc şi se vor cvita pe cale ziaristică.

— *Hymen*. D-l Iuliu Pop, comptabil la »Patria« din Blaj, şi d-şoara Silvia F. Negruţiu, fica d-lui Ioan F. Negruţiu, profesor la preparandie, îşi anunţă cununia, care se va celebra Luni, 24 Iulie n. în catedrala din Blaj.

— D-l Sebastian Stanca, un cleric cunoscut ca scriitor, s'a cununat cu d-şoara Maria Muntean, în biserica gr.-or. din Ocna-Sibiului. Naşi au fost d-l şi d-na Goga. D-l Stanca hirononit întru preot va fi paroh în Vulcan (tr. Haţeg).

— Examenul de maturitate din Blaj s'a sfârşit în 12 Iunie c. Rezultatul e următorul:

La examenul verbal au fost admişi 43 din 46. Dintre aceştia au fost declaraţi maturi cu eminentă şi în parte cu bun şi suficient următorii: I. Georgescu, L. Gurgiu, Al. Lupean, (»Melin« al nostru), I. Pop, C. Roşcău, E. Cosma, N. Dănilă, T. Dengel, V. Neamţ, Al. Pop. jun. (»Dafin« al nostru), I. Precup, St. Suci, N. Boeri, I. Brad, V. Câmpean, G. Chelemen, N. Comşa, Longin Corcheş, H. C. Deac, Il. Debăn, A. Fărcaş, Al. Gherman, V. Moldovan, T. Pădurean, V. Popoviciu, A.

Rimbaş, D. Rus, E. Şinca, Ilie Tănase, V. Tătulea, T. Tomuş, P. Ţitonea. Pentru repetiarea examenului din un studiu au fost îndrumaţi 10 înşi.

— »Concursul« obicinuit în dieceza Orăzii-mari, când se primesc teologi şi alumnii în internatele din Beiuş şi Oradea, e statorit pe ziua de 4 Iulie n. Aspiranţii la teologie au să se prezinte în persoană. La preparandie în anul şcol. următor vor funcţiona numai cursurile II. şi IV., deci numai la acestea pot fi primiţi elevi.

— *Alegerile* în România s'au isprăvit cu marea majoritate a partidului dela guvern. Printre cei aleşi se remarcă şi câteva figuri nouă, de scriitori. Astfel d-l N. Iorga a fost ales la Iaşi, ca »naţionalist democrat independent.« La Târgovişte a fost ales gingaşul scriitor I. A. Brătescu-Voineşti şi într'alt loc d-l C. Banu, din Craiova. N'a reuşit Leonte Moldovan din Brăila şi A. C. Cuza, distinsul profesor universitar şi luminat naţionalist din Iaşi, faţă cu care a isbit profes. G. Botez. Universităţile au trimis în Senat pe strălucitul profesor T. Maierescu şi pe d-l Missir — zice »Sămănătorul«.

— Sinodul bisericii autocefale române a dat două scrisori pastorale, care s'au publicat în »Monitorul Oficial« din Bucureşti. Una tratează despre post şi tinde a deda poporul, ca să nu postească prea strict şi să facă us de dispensaţiile, ce le admite biserica. Ceealalta combate sărbătorile păgâneşti, împotriva cărora la noi se lupta biserica şi autorităţile civile, încă acum 100 de ani. O să vedem ce vor produce în popor aceste publicaţiuni ale »Monitorului Oficial«. Noi credem însă, că ţintele urmărite s'ar ajunge mai bine prin bună instrucţie religioasă, care să lumineze pe creştini asupra rostului ce au posturile şi sărbătorile.

— Sunt vacante următoarele posturi învăţătoreşti din archidieceza gr.-cat. pentru cari s'a publicat concurs cu termenul de 15 Iulie.

— Bercea, ~~protopopiatul Almaşului, cantor-învăţ.~~ Salar 600 cor. (391 din rep. 20 cor. lemne, 189 venite cant). Poporul doreşte a cunoaşte pe concurenţi; vor fi preferiţi cei cu cunoştinţe musicale, capabili a forma cor cu elevii.

— Stenea (protopp. Sibiiu) învăţ. Salar: 262 cor. dela stat, 338 din repart.

— Nireş (protopp. Almaş, în Meszessztgyörgy) învăt. salar 400 cor. din rep. 130 cor. din fond. de bucate, restul din lemne, păşune.

Cărţi — Reviste Ziare. —

— *Albina*, rev. populară din Bucureşti, an. X. nr. 36 publică interesant articol despre vrăjitori — Simon Magul — de G. Coşbuc. Autorul crede a afla în descântecele poporului nostru urme despre S. Leon, cel mare, papa del Roma, care avuse a combate pe vrăjitorul Eliodor din Sicilia, al cărui nume »Ildor« asemenea s'a păstrat în descântece.

— Articolul despre Linné, marele botanist, vine ca actualitate, la aniversarea de 200 ani a naşterii marelui învăţat (22 Maiu 1907.)

— *Teologia Dogmatică*. Consistorul arhiepiscopesc din Blaj recomandă prin circularul nr. 3473, din 11 Iunie 1907 noile scrieri teologice ale profesorului Dr. Vasile Suci:

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. Apologetica creştină. Vol. II. Tradiţiunea şi Biserica. Opul acesta este începutul unei serii de volume de dogmatică creştină, rodul unei munci continue de 8 ani de zile. Fiecare volum costă 5 cor. şi se poate comanda dela autor sau dela librăria seminarului.

Când vom cunoaşte mai de aproape monumentală scriere vom reveni asupra ei. Relevăm însă faptul apariţiei şi credem că clerul nostru va profita de ocazia de a-şi procura nişte cărţi atât de folositoare. Este permis a se cumpăra pe seama bibliotecilor parohiale şi în sarcina casselor bisericesti.

— »Sămănătorul«, escelenta revistă literară, publică în nrul său din urmă (23). Cugetări de Adina Gr. Olănescu, regretata femeie, care s'a atins dimpreună cu soţul său, în mod aşa de dureros, prin o nenorocire de tren în Ungaria. Din cugetările acestea se vede că reposata era un suflet superior, religios.

— La Craiova a început să apară o nouă revistă literară lunară, îngrijită de Demetriu Marcu: *Gândul*. Nrul cel dintâi al noiei reviste, ce apare acolo unde »Rămurile« s'au întărit bine şi înfloresc cu bună nădejde de roadă, are numai 4 foi, cu multe şire de proză şi versuri, dar puţine gândiri senine. Sau noi nu putem înţelege gândul altora? Nu ştim ce să gândim, dar salutăm »Gândul«, fără program, al d-lui D. Marcu, ce apare din tipografia »Fulgerul«, care »execută în timpul cel mai scurt posibil ori ce lucrare pendinte de arta tipografiei«. Abon. face 3 lei pe an.

— Este mult lăudată cartea »Moş Savu«, cuprinzând sfaturi bune, frumos spuse, pentru înfrăţire, sănătate, creşterea vitelor, economie. E scrisă de d-l C. Oprescu-Argeş, funcţionar la direcţiunea serviciului sanitar din Bucureşti. Costă 1 leu, şi se află la »Librăria naţională«, Calea Victoriei nr. 47. Deşi nu o cunoaştem, ne încredem în cei ce o laudă şi o recomandăm.

Carol F. Jickeli, Sibiu. (La coasa de aur).

Coase:	Lungimea	70	75	80	85	90	cm.
	1 bucată C.	1.60	1.60	1.60	2.—	2.—	

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb ori-ce coasă provăzută cu semnul **CFJ** care nu ar corăspunde, chiar și atunci, când ea a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomanda cu cea mai mare încredere coasa aceasta. În decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra.

La dorință trimit fiecăruia așa numitele »Foi de interes comun«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc și jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utcza Nr. 1**, aranjându-l din nou, așa în cât corăspunde celor mai gingașe poște a timpului present.

Sicriuri de metal și lemn, — cununi, vestminte pentru morți, petri pentru morminte și făclii țin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Indeplinesc înmormântări de băieți dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur și străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(5—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. mäsar și strugar.

Egyetem utcza 1 sz.

